

OBSAH

1.	Úvod	11
1.1.	Rozdělení elektrotechnologie a její obsah	11
1.2.	Stavba hmoty	11
1.2.1.	Elementární částice	11
1.2.2.	Atom, kvantová čísla	12
1.2.3.	Molekuly a vazby mezi atomy	13
1.2.4.	Energie elektronu	15
1.2.5.	Pásový energetický model	16
1.3.	Hlediska pro třídění elektrotechnických materiálů	17
1.4.	Druhy elektrotechnických materiálů	18
1.5.	Vlastnosti elektrotechnických materiálů a jejich hodnocení	19
1.6.	Vlastnosti elektrotechnických materiálů a jejich řízení	19
1.6.1.	Řízení vlastností elektrotechnických materiálů změnou složení	20
1.6.2.	Řízení vlastností elektrotechnických materiálů změnou struktury	21
2.	Vodivé materiály	24
2.1.	Teorie vodivosti kovů	24
2.2.	Struktura kovů	24
2.3.	Základní vlastnosti vodivých materiálů	26
2.3.1.	Elektrický odpor	27
2.3.2.	Závislost elektrického odporu na teplotě	27
2.3.3.	Termoelektrické vlastnosti	28
2.3.4.	Teplotní roztažnost	28
2.3.5.	Tepelná vodivost	28
2.3.6.	Mechanické vlastnosti	28
2.3.7.	Magnetické vlastnosti	29
2.4.	Charakteristické vlastnosti vodivých materiálů	29
2.4.1.	Rezistivita	29
2.4.2.	Teplotní součinitel odporu	30
2.4.3.	Termoelektrické napětí	30
2.4.4.	Hustota	30
2.4.5.	Teplota tání	31
2.4.6.	Měrná tepelná kapacita	31
2.4.7.	Součinitel tepelné vodivosti	31
2.4.8.	Teplotní součinitel délkové roztažnosti	31
2.4.9.	Modul pružnosti	32

2.4.10.	Mez pružnosti, kluzu a pevnosti	32
2.4.11.	Tažnost	32
2.5.	Druhy vodivých materiálů, jejich vlastnosti a použití	33
2.5.1.	Vodivé materiály podle skupenství a druhu nosičů elektrického náboje	33
2.5.2.	Základní elektrovodné materiály	33
	Elektrovodná měď, bronz, mosaz, elektrovodný hliník, slitiny hliníku	
2.5.3.	Lehké kovy	38
	Hořčík, berylium	
2.5.4.	Kovy s nízkou teplotou tání	39
	Zinek, kadmium, rtuť, galium, indium, cín, olovo, vizmut, antimon	
2.5.5.	Kovy se střední teplotou tání	41
	Nikl, kobalt, železo	
2.5.6.	Kovy s vysokou teplotou tání	42
	Wolfram, molybden, tantal, niob, titan, zirkon	
2.5.7.	Ušlechtilé kovy	43
	Zlato, stříbro, platina, paládium, rhodium, ruthenium, iridium, osmium	
2.5.8.	Kovy alkalických zemin	45
	Baryum, stroncium, vápník	
2.5.9.	Alkalické kovy	45
	Lithium, sodík, draslík, cesium, rubidium	
2.5.10.	Odporové materiály	46
	Odporové materiály pro měřicí techniku, odporové materiály pro elektro- teplná zařízení a nekovové odporové materiály	
2.6.	Vodivé materiály pro zvláštní účely	49
2.6.1.	Materiály pro kontakty	49
2.6.2.	Kovy a slitiny pro dvojkovové materiály	51
	Ohybové dvojkovy, dvojkovové vodiče, dvojkovové kontakty	
2.6.3.	Kovové materiály pro zátavy do skla	53
2.6.4.	Pájky	54
2.6.5.	Technický uhlík	55
3.	Polovodiče	57
3.1.	Teorie vodivosti polovodičů	57
3.1.1.	Vlastní vodivost polovodičů	58
3.1.2.	Nevlastní (příměsová) vodivost polovodičů	60
3.2.	Některé fyzikální vlastnosti (parametry) polovodičových materiálů	63
3.3.	Přechod PN	67
3.4.	Vliv vnějších činitelů na vlastnosti polovodiče	72
3.5.	Technické polovodičové materiály	75
3.6.	Zpracování křemíku a germania	75
3.7.	Vytváření přechodů PN	82
3.8.	Vytváření kontaktů	83
4.	Izolanty	84
4.1.	Teorie vodivosti izolantu	85
4.2.	Struktura izolantů	85

4.3.	Základní vlastnosti izolantů	86
4.3.1.	Polarizace dielektrika	86
4.3.2.	Permitivita izolantu	88
4.3.3.	Dielektrické ztráty	89
4.3.4.	Elektrický průraz dielektrika	90
4.3.5.	Elektrická vodivost izolantů	91
4.3.6.	Tepelné vlastnosti	91
4.3.7.	Mechanické vlastnosti	91
4.3.8.	Vliv vlhkosti na izolant	92
4.4.	Charakteristické vlastnosti izolantů	92
4.4.1.	Poměrná permitivita	92
4.4.2.	Činitel dielektrických ztrát	92
4.4.3.	Elektrická pevnost	92
4.4.4.	Vnitřní rezistivita a povrchová rezistivita	93
4.4.5.	Měrná tepelná kapacita	93
4.4.6.	Měrná tepelná vodivost	93
4.4.7.	Měrná teplotní vodivost	93
4.4.8.	Teplotní součinitel délkové roztažnosti	93
4.4.9.	Odolnost za tepla podle Martense a podle Vicata	93
4.4.10.	Mez pevnosti v tahu a v tlaku	94
4.4.11.	Tvrdost	94
4.4.12.	Viskozita	94
4.4.13.	Navlhavost a nasákavost	94
4.5.	Anorganické izolanty	95
4.5.1.	Struktura anorganických izolantů	95
4.5.2.	Slída	95
4.5.3.	Azbest	96
4.5.4.	Keramika	97
	Keramické materiály pro silovou elektrotechniku, keramické materiály pro vyšší teploty, keramické materiály pro vysokofrekvenční techniku, keramické materiály pro kondenzátory	
4.5.5.	Sklo	101
4.6.	Organické izolanty	103
4.6.1.	Struktura organických izolantů	103
4.6.2.	Suroviny pro výrobu organických izolantů	106
4.6.3.	Syntetické organické izolanty	106
	Reaktoplasty	
	Fenoplasty, aminoplasty, epoxidy, reaktoplasty na bázi polyesterů	
	Termoplasty	
	Polystyrén, polymetylmakrylát, polyamidy, lineární polyuretany, polyformaldehyd, polykarbonáty, termoplasty na bázi polyesterů, polyetylén, polypropylén, polytetrafluoretylén, polytrifluorchloretylén, polyvinylchlorid, polyfenylenoxid, polyfenylensulfid, polyetersulfony, polyaryláty	
	Elastomery	
	Přírodní kaučuk, syntetický kaučuk, termoplastický kaučuk	
4.6.4.	Organické izolanty na bázi přírodních makromolekulárních látek	114

	Dřevo, celulóza, papír, lepenka; přírodní vlákna, tkaniny; vrstvené tvrzené materiály; přírodní pryskyřice, přírodní vosky, bitumeny, kompaundy	
4.6.5.	Zpracování plastů na konstrukční součásti	115
4.6.6.	Laky	117
4.7.	Kapalné izolanty	118
	Minerální oleje, syntetické kapalné izolanty, rostlinné oleje	
4.8.	Plynné izolanty	120
5.	Magnetické materiály	122
5.1.	Materiály diamagnetické, paramagnetické, feromagnetické, antiferomagnetické, ferimagnetické a metamagnetické	122
5.2.	Základní vlastnosti magnetických materiálů	125
5.2.1.	Porovnání materiálů podle elektrické a magnetické vodivosti	125
5.2.2.	Charakteristiky magnetování	126
5.2.3.	Křivka prvotního magnetování	127
5.2.4.	Hysterezní smyčka	127
5.2.5.	Ztráty v magnetickém obvodu	129
5.2.6.	Magnetická anizotropie	130
5.2.7.	Magnetostrikce	131
5.3.	Charakteristické vlastnosti magnetických materiálů	131
5.3.1.	Permeabilita	131
5.3.2.	Koercivita	132
5.3.3.	Remanence	132
5.3.4.	Poměrná remanence	133
5.3.5.	Činitel pravouhlosti	133
5.3.6.	Maximální součin $(BH)_m$	133
5.3.7.	Měrné ztráty	134
5.3.8.	Curieova teplota	134
5.3.9.	Součinitel magnetostrikce	135
5.4.	Druhy magnetických materiálů a jejich vlastnosti	135
5.4.1.	Magneticky měkké materiály	136
	Technicky čisté železo, křemiková ocel, slitiny nikl-železo (permalloy), amorfní materiály, železové materiály, magneticky měkké ferity	
5.4.2.	Magneticky tvrdé materiály	145
	Martenzitické oceli, vytvrzovatelné slitiny netvářitelné, vytvrzovatelné slitiny tvářitelné, práškové materiály, magneticky tvrdé ferity, sloučeniny na bázi kobalt-vzácné zeminy, magnetování trvalých magnetů	
5.4.3.	Materiály se speciálními magnetickými vlastnostmi	149
	Materiály s velkou magnetickou indukcí nasycení, materiály s pravouhlou hysterezní smyčkou, termokompenzační materiály, materiály se stálou permeabilitou, magnetostrikční materiály, nemagnetické oceli	
6.	Technologie výroby základních polovodičových součástek	152
6.1.	Některé speciální metody a postupy typické pro výrobu polovodičových součástek	152

6.1.1.	Vytváření oxidových vrstev na povrchu křemíkových desek	152
6.1.2.	Fotolitografie	153
6.1.3.	Výroba pracovních matic	154
6.1.4.	Rozčleňování desek monokrystalu na čipy	156
6.1.5.	Připojování čipů k podložkám	156
6.1.6.	Připojování přívodů	157
6.1.7.	Pouzdrění	159
6.2.	Polovodičové diody	161
6.3.	Tranzistory	163
6.4.	Tyristory	167
6.5.	Termistory a varistory	168
6.6.	Součástky založené na fotoelektrických jevech	170
6.6.1.	Fotorezistor	170
6.6.2.	Fotodiody	171
6.6.3.	Fototranzistor	172
6.7.	Světelné diody	172
7.	Technologie výroby rezistorů	176
7.1.	Rozdělení rezistorů	176
7.2.	Charakteristické vlastnosti rezistorů	177
7.2.1.	Jmenovitá hodnota odporu	177
7.2.2.	Dovolená úchylna	178
7.2.3.	Zatížení	178
7.2.4.	Teplotní součinitel odporu	179
7.2.5.	Napěťový součinitel odporu	179
7.2.6.	Šum	179
7.2.7.	Stabilita	180
7.2.8.	Příklady základních vlastností rezistorů	180
7.2.9.	Vlastnosti rezistorů v závislosti na frekvenci	180
7.3.	Výroba a vlastnosti rezistorů	181
7.3.1.	Rezistory s uhlíkovou vrstvou	181
	Uhlíkové rezistory, lakové rezistory	
7.3.2.	Rezistory s kovovou vrstvou	183
	Tenké a tlusté vrstvy, jejich vlastnosti a vytváření; metalizované rezistory; destičkové metalizované rezistory; tenkovrstvé rezistory; tlustovrstvé rezistory; vsazovací rezistory	
7.3.3.	Rezistory s oxidovou vrstvou (metaloxidové)	187
7.3.4.	Drátové rezistory	187
	Drátové rezistory přesné, drátové rezistory spotřební	
7.3.5.	Rezistory pro povrchovou montáž	188
7.4.	Výroba a vlastnosti potenciometrů	188
7.4.1.	Vrstvové potenciometry	189
7.4.2.	Drátové potenciometry	190
7.4.3.	Speciální potenciometry	190
8.	Technologie výroby kondenzátorů	191
8.1.	Rozdělení kondenzátorů	191

8.2.	Charakteristické vlastnosti kondenzátorů	192
8.2.1.	Jmenovitá hodnota kapacity	192
8.2.2.	Dovolená úchylka	192
8.2.3.	Ztrátový činitel	192
8.2.4.	Napětí	193
8.2.5.	Izolační odpor	193
8.2.6.	Teplotní činitel kapacity	194
8.2.7.	Příklady základních vlastností kondenzátorů	194
8.3.	Výroba a vlastnosti neproměnných kondenzátorů	194
8.3.1.	Papírové kondenzátory	194
8.3.2.	Kondenzátory s metalizovaným papírem (MP)	195
8.3.3.	Kondenzátory s dielektrikem z plastů	196
	Styreflexové kondenzátory, polyesterové kondenzátory, polypropylenové kondenzátory, polykarbonátové kondenzátory	
8.3.4.	Slídové kondenzátory	197
8.3.5.	Keramické kondenzátory	197
	Keramické kondenzátory typu 1, keramické kondenzátory typu 2, keramické kondenzátory typu 3, monolitické kondenzátory	
8.3.6.	Elektrolytické kondenzátory	199
	Elektrolytické kondenzátory hliníkové, elektrolytické kondenzátory tantalové	
8.3.7.	Kondenzátory vakuové, vzduchové a se stlačeným plynem	202
8.3.8.	Kondenzátory s přechodem PN	202
8.3.9.	Kondenzátory tenkovrstvé	202
8.3.10.	Kondenzátory pro povrchovou montáž	203
8.4.	Výroba proměnných kondenzátorů	203
8.4.1.	Otočné kondenzátory	203
8.4.2.	Dolaďovací kondenzátory (trimry)	204
	Dodatek	205
D1	Vybrané veličiny a jednotky pro hodnocení materiálů	206
D2	Rezistivita kovů	210
D3	Teplota tání kovů	211
D4	Vlastnosti některých odporových materiálů	212
D5	Příklady materiálů pro třecí kontakty	214
D6	Některé vlastnosti křemíku a germania	215
D7	Teplotní třídy izolantů	216
D8	Vlastnosti keramických látek pro elektrotechniku	217
D9	Vlastnosti keramických látek pro dielektrika kondenzátorů	219
D10	Vlastnosti technických skel používaných v elektrotechnice	220
D11	Křivka magnetování pásu z křemíkové oceli válcovaného za studena s Gossovou strukturou (značka Eo 10)	221
D12	Vlastnosti magneticky tvrdých materiálů — slitin tvářitelných a netvářitelných, feritů a sloučenin na bázi vzácných zemin	222
D13	Základní vlastnosti některých typů rezistorů	224
D14	Základní vlastnosti některých typů kondenzátorů	225